

Tentoonstelling

Middelpunt Amsterdam

Kunstenaars als Sol LeWitt en Lawrence Weiner werken graag voor de Amsterdamse galerie Art & Project, die tot 2001 bestond. Hun legendarische collectie 'bulletins' is nu integraal te zien in Nederland.
Door Sandra Jongeneelen

Verget New York, Londen of Parijs. Wie in de jaren zeventig wilde weten waar het in de kunst om ging, reisde naar Amsterdam. Daar zat het Stedelijk Museum samen met galerie en kunstenaar overvloedig te tonen. Galerie Art & Project, die in 1968 opende, speelde daarbij een belangrijke rol. Als vroege toedrijver werk van internationale kunstenaars maar die in de decennia daarna onder andere optraden tot bijvoorbeeld Daniel Buren, maar ook Nederlanders als Jan Dibbets en Ger van Elk. Galerieleiders Geert van Beijeren en Adriaan van Ravesteijn van Art & Project leven niet meer, maar hun kunstcollectie bleef doels bewaard. Zo schenken werk aan het Kröller-Müller Museum, het Gemeentemuseum Den Haag en Museum Boijmans Van Beuningen. Het Museum of Modern Art (MOMA) in New York kreeg de bulletins die tussen 1968 en 1989 verscheen. Zo zijn jaren geleden georganiseerd het museum daar een tentoonstelling over. Nu is de hele collectie van 156 stuks voor het eerst te zien in Amsterdam. Het woord 'bulletin' klinkt een beetje belegen, maar in feite zijn het kunstwerken op papier. Bijvoorbeeld dat de galerieleiders voor elk bulletin drie kunstenaars vroegen. Binnen de beperking van een vijf of zes regels kreeg hij slechts twee keer ging het om een eenvoudige carte blanche. Bas Jan Ader zette op zijn bulletin uit 1975 een foto van zichzelf in een zeilboot met daarbij de tekst 'In search of the miraculous'. Acute tijd later startte hij een project met een draadje raam, waarbij hij in een klein zeilbootje de Atlantische Oceaan probeerde over te reizen. Hij verloor daarbij het leven. In het pre-internet tijdperk gebruikte Carl Andre zijn bulletin als oproepkaartje. De Amerikaan vroeg verzamelaars die zijn werk bezaten zich te melden, omdat hij een catalogus wilde samenstellen.

Nog radicaler
Soms was het publiek onderdeel van een kunstwerk. In Jan Dibbets' bulletin stonden twee helften van het blad per ongemak omgekeerd (geplaatst) terug te sturen. In de galerie in Amsterdam hingen platen met daarop zwarte lijnen, die de reis leken van de terugkerende exemplaren. Om dat soort conceptueel kunst draait het ook bij New Yorker Robert Barry, die van zijn bulletin een gedachte-experiment maakte. Aan de voorkant van zijn blad staan praktische gegevens als de openingstijden van zijn show. Binnenin type hij de zin: 'During the exhibition the gallery will be closed.' Nog radicaler was Ian Wilson, die de lezer een kogel bulletin in stuurde met alleen de datum. Er was geen tentoonstelling. Daniel Buren spande de kroon. Op zijn laatste wereld bulletin 24 zelfs niet gepubliceerd. In recent tijd jaar anders er 108 bulletins van de pers. Het waren de jaren waarin de conceptuele kunst floreerde, met Amsterdam als het middelpunt daarvan. Het is ook in die cartoon van The New Yorker vroeger, toen alles slechter was, was alles beter.

Bulletin 35 van Richard Long, in de foto met een compleet uit de zong 'I walk the line' van Johnny Cash.

Gilbert R. George maakte een aantal bulletins, onder meer in 1974.

Bas Jan Ader zette op zijn bulletin uit 1975 een foto van zichzelf in een zeilboot met daarbij de tekst 'In search of the miraculous'.

<http://fd.nl/persoonlijk>

Exhibition

MIDPOINT AMSTERDAM BY SANDRA JONGENELEN

Artists like Sol LeWitt and Lawrence Weiner were eager to work with Amsterdam's gallery Art & Project, which existed till 2001. Their entire legendary collection of *Bulletins* is now on view in the Netherlands.

Forget New York, London, or Paris. Those who wanted to know what art was all about in the 1970s travelled to Amsterdam. It was here that the Stedelijk Museum, together with the galleries and international artists, set the tone. The gallery Art & Project, which opened in 1968, played a major role in this regard. Early on it showed the work of international artists who in the later decades grew to stardom: Sol LeWitt, Lawrence Weiner, Daniel Buren, but also the Dutch Jan Dibbets and Ger van Elk, among others.

The Art & Project founders Geert van Beijeren en Adriaan van Ravesteijn are no longer alive but their art collection is quite well preserved. The works were donated to the Kröller-Müller Museum, the Municipal Museum of the Hague and the Museum Boijmans Van Beuningen. The Museum of Modern Art (MOMA) in New York received the *Bulletins*, which were originally published between 1968 and 1989. Six years ago the museum organized a related exhibition. Now the whole collection of 156 pieces can be seen in Amsterdam for the first time.

The word "bulletin" sounds a touch dated, but these are in fact artworks on paper. It's most remarkable that the gallery owners solicited one artist for each. Within a limitation of a single sheet of A3-size paper he—a woman was asked only twice— was given *carte blanche*. In his 1975 edition, Bas Jan Ader showed a photograph of himself in a sailboat with the subscript "In search of the miraculous." A short time later, he started the project with the exact same name, which entailed an attempt to cross the Atlantic Ocean in a sail-boat. This cost him his life.

A modern take on the Amsterdam tradition of a merchant
A playful mix of life and commerce
A radical shift in showcasing contemporary art
Art space founded by Marsha Plotnitsky in 2012

Art & Project Bulletins Through December 18 The Merchant House, Amsterdam merchanthouse.nl

In the pre-internet age, Carl Andre used a bulletin as a means of solicitation. The American artist appealed to the collectors of his work to come forward because he wanted to compile a catalog.

Still more radical

In some cases, the audience was part of the artwork. Jan Dibbets's *Bulletin* included a request to send back half of the sheet (stamped) by the return mail. The gallery in Amsterdam displayed the black-lined maps, which made it possible to see the journeys of the returned items.

Ian Wilson sent an empty bulletin with only the date. And there was no exhibition.

This type of conceptual art can be also attributed to the New Yorker Robert Barry, who made a thought experiment with his *Bulletin*. The front page contained practical details such as his show's opening hours. Inside, he typed one sentence: "During the exhibition the gallery will be closed." Still more radical was Ian Wilson, who sent the reader a blank *Bulletin* containing only the date. And there was no exhibition either. Daniel Buren deserves the crown: at his request *Bulletin 24* was not to be published.

The first ten years saw 108 *Bulletins* leave the press. These were the years when conceptual art flourished, with Amsterdam at its center. To quote the New Yorker cartoon: "Everything was better back when everything was worse."

The Merchant House
Herengracht 254
1016 BV Amsterdam
The Netherlands

Open:
Every Friday from
12-6pm and by
appointment